

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1959 – 50 – 2009

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ **È È** **κατά** **ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 53361/07)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

15 Οκτωβρίου 2009

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση **È È** **κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρο,*

Χρήστο Ροζάκη,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

Γεώργιο Νικολάου, *δικαστές*,

και τον André Wampach, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 24 Σεπτεμβρίου 2009,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 53361/07) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο È È («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 30 Οκτωβρίου 2007 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Β. Χειρδάρη, δικηγόρο Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρίου Σ. Σπυρόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Ι. Μπακόπουλο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων υποστήριξε ειδικότερα ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη το οποίο εγγυάται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης.

4. Στις 26 Νοεμβρίου 2008, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1956 και κατοικεί στη Λαμία.

6. Στις 19 Απριλίου 1999, ο Ε.Μ. κατέθεσε ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας αγωγή αποζημίωσης σε βάρος του προσφεύγοντος και του Ι.Π. Ειδικότερα, ο Ε.Μ. υποστήριξε ότι οι εναγόμενοι είχαν παρουσιασθεί σε αυτόν ως

εκπρόσωποι μίας αλλοδαπής εταιρίας που πρόσφερε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες σε επενδυτές και ότι του είχαν αποσπάσει με δόλιο τρόπο ένα σημαντικό ποσό, κάνοντάς τον να πιστέψει ότι αν τοποθετούσε τα χρήματά του στην εν λόγω εταιρία, θα εισέπραττε υψηλούς τόκους.

7. Η συζήτηση, η οποία είχε αρχικά ορισθεί για τις 17 Σεπτεμβρίου 1999, αναβλήθηκε για τις 21 Ιανουαρίου 2000 κατόπιν αιτήματος των εναγομένων, μεταξύ των οποίων ο προσφεύγων. Πράγματι, εκείνη την ημέρα ο δικηγόρος του προσφεύγοντος έπρεπε να παραστεί ενώπιον άλλου δικαστηρίου για λογαριασμό άλλου πελάτη του.

8. Με προδικαστική απόφαση της 31 Μαΐου 2000, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Λαμίας έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή ως προς τις αξιώσεις κατά του Ι.Π. και διέταξε αποδείξεις ως προς την αστική ευθύνη του προσφεύγοντος (απόφαση αριθ. 124/2000). Η εξέταση των μαρτύρων, που προβλεπόταν για τις 5 Απριλίου 2001 αναβλήθηκε για τις 26 Σεπτεμβρίου 2001, κατόπιν για τις 15 Νοεμβρίου 2002, με αίτημα του προσφεύγοντος. Η συζήτηση έλαβε χώρα κατά την τελευταία ημερομηνία.

9. Στις 7 Απριλίου 2003, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Λαμίας απέρριψε την αγωγή κατά του προσφεύγοντος και δέχθηκε ότι αυτός δεν είχε ενεργήσει με δόλιο τρόπο και ότι η επίδικη αλλοδαπή εταιρία δεν ήταν ανύπαρκτη.

10. Στις 30 Μαΐου 2003, ο Ε.Μ. άσκησε έφεση κατά της απόφασης αριθ. 43/2003. η συζήτηση έλαβε χώρα στις 10 Φεβρουαρίου 2004.

11. Με απόφαση της 9 Σεπτεμβρίου 2004, το εφετείο Λαμίας εξαφάνισε την απόφαση αριθ. 43/2003 και καταδίκασε τον προσφεύγοντα να καταβάλει στον ενάγοντα το ποσό των 36.956,18 ευρώ ως αποζημίωση δυνάμει του άρθρου 914 του αστικού κώδικα (απόφαση αριθ. 198/2005). Η απόφαση καθαρογράφηκε στις 11 Οκτωβρίου 2005.

12. Στις 6 Δεκεμβρίου 2005, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης. Στον μοναδικό λόγο αναίρεσής του, αμφισβητούσε την έλλειψη αιτιολογίας της απόφασης αριθ. 198/2005. Παραπονείται ότι το εφετείο δεν επεσήμαινε πώς και επί ποιας βάσης κατέληγε στο συμπέρασμα της εν λόγω απόφασης, το οποίο ο προσφεύγων παρέθετε ολόκληρο. Υποστήριζε ειδικότερα:

«Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιλαμβάνει νόμιμη αιτιολογία, ή εναλλακτικά, οι λόγοι στους οποίους στηρίζεται είναι (...) ανεπαρκείς σε ό,τι αφορά ένα στοιχείο το οποίο έχει πολύ σημαντικό αντίκτυπο στην έκβαση της

δίκης. Ειδικότερα, δεν επισημαίνει ή δεν επισημαίνει επαρκώς πώς και στη βάση ποιων στοιχείων κατέληξε ότι το ότι ο [προσφεύγων] γνώριζε ότι η εταιρία την οποία εκπροσωπούσε ήταν ανύπαρκτη προκύπτει από το γεγονός ότι δεν προσπάθησε να στραφεί κατά του Ι.Π. και της εταιρίας την οποία εκπροσωπούσε, παρά το γεγονός ότι και εκείνος είχε αγοράσει μερίδια αμοιβαίου κεφαλαίου ύψους 90.000 δολαρίων ΗΠΑ και τα οποία απώλεσε.

Λόγω της παράλειψης αυτής, δεν μπορώ να υπερασπιστώ τα νόμιμα συμφέροντά μου και ο ιεραρχικός έλεγχος της προσβαλλόμενης απόφασης καθίσταται αδύνατος (...))»

13. Ο προσφεύγων είχε επισυνάψει, όπως υποχρεούτο, αντίγραφο της προσβαλλόμενης απόφασης.

14. Στις 9 Ιανουαρίου 2006, ο προσφεύγων ζήτησε τον ορισμό δικασίμου και η συζήτηση έλαβε χώρα στις 26 Μαρτίου 2007.

15. Στις 30 Απριλίου 2007, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσής του ως απαράδεκτη. Ειδικότερα, το ανώτατο δικαστήριο σημείωσε:

«Από τις διατάξεις των άρθρων 118 παρ.4, 566 παρ.1, 577 παρ.3 και 578 ΚΠολΔ προκύπτει ότι αν η αγωγή κρίθηκε κατ'ουσίαν βάσιμη ή αβάσιμη, ο λόγος αναίρεσης με τον οποίο αποδίδεται στο δικαστήριο της ουσίας η πλημμέλεια ότι η απόφαση δεν έχει νόμιμη βάση λόγω ανεπαρκών αιτιολογιών πρέπει α) να εκτίθεται στο αναιρετήριο το κατά την εκδοχή του αναιρεσειόντος πραγματικό μέρος της υπόθεσης, β) να καθορίζεται η ουσιαστικού δικαίου διάταξη που παραβιάστηκε εκ πλαγίου, γ) να αναφέρεται το νομικό σφάλμα του δικαστηρίου, δ) να εκτίθενται οι παραδοχές αυτού, δηλαδή τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε και ενόψει των οποίων εξέφερε την κρίση του ως προς την κρίση της αγωγής και ε) να προσδιορίζεται ποιες αιτιολογίες έπρεπε να περιλαμβάνει η απόφαση. Η έκθεση των ανωτέρω στο αναιρετήριο, και κυρίως των παραδοχών του δικαστηρίου είναι αναγκαία, προκειμένου να ελεγχθεί, αν τα πραγματικά περιστατικά που συγκροτούν την ελάχιστη πρόταση του δικανικού συλλογισμού εκτίθενται επαρκώς, ώστε να αποβαίνει εφικτός ο έλεγχος της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου και της ορθότητας του διατακτικού της απόφασης (...). Στην προκειμένη περίπτωση, με τον ένα και μοναδικό λόγο του αναιρετηρίου, ο αναιρεσειών προσάπτει στην προσβαλλόμενη απόφαση

«την έλλειψη των νομίμων αιτιολογιών, ή άλλως οι αιτιολογίες είναι ανεπαρκείς επί ζητήματος το οποίο ασκεί ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης. Ειδικότερα, [η προσβαλλόμενη απόφαση] δεν αναφέρει ή άλλως δεν αναφέρει επαρκώς πώς κατέληξε εις το συμπέρασμα ότι: η γνώση του εναγομένου περί του ότι η επίδικη εταιρία ήταν ανύπαρκτη προέκυπτε από το γεγονός ότι αυτός δεν προσπάθησε να στραφεί δικαστικά εναντίον του Ι.Π., μολονότι και αυτός είχε επενδύσει σε ένα αμοιβαίο κεφάλαιο η αξία του οποίου εκμηδενίστηκε». Έτσι όπως διατυπώνεται ο λόγος αυτός, δεν εκτίθεται στο αναιρετήριο παρά μόνο μία αποσπασματική περικοπή μίας εκ των πολλών παραδοχών της προσβαλλόμενης απόφασης. Έπεται ότι δεν είναι εφικτός ο έλεγχος ούτε η τεκμηρίωση του προαναφερόμενου λόγου αναίρεσης στη βάση του περιεχομένου της αίτησης αναίρεσης κα ότι αυτός πρέπει να απορριφθεί ως αόριστος» (απόφαση αριθ. 939/2007).

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

16. Τα εφαρμοστέα άρθρα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζουν:

Άρθρο 118

«Τα δικόγραφα που επιδίδονται από ένα διάδικο σε άλλον ή υποβάλλονται στο δικαστήριο πρέπει να αναφέρουν: (...) 4) το αντικείμενο του δικογράφου, κατά τρόπο σαφή, ορισμένο και ευσύνοπτο (...)»

Άρθρο 566 § 1

«Το έγγραφο της αναίρεσης πρέπει να περιέχει τα στοιχεία που απαιτούνται κατά τα άρθρα 118 έως 120, να αναφέρει την προσβαλλόμενη απόφαση, τους λόγους της αναίρεσης, αίτηση για την αναίρεση, ολική ή εν μέρει της προσβαλλόμενης απόφασης και αίτηση για την ουσία της υπόθεσης.»

Άρθρο 577 § 3

«Αν ο Άρειος Πάγος κρίνει νόμιμη και παραδεκτή την αναίρεση, εξετάζει το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων της.»

Άρθρο 578

«Αν το αιτιολογικό της προσβαλλόμενης απόφασης κρίνεται εσφαλμένο αλλά το διατακτικό της ορθό, ο Άρειος Πάγος απορρίπτει την αναίρεση (...)»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

17. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι υπήρξε διπλή παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης: αφενός, παραπονείται ότι η απόρριψη της αίτησης αναίρεσής του ως απαράδεκτης προσέβαλε το δικαίωμά του πρόσβασης σε δικαστήριο και, αφετέρου, παραπονείται για τη διάρκεια της επίδικης διαδικασίας. Το εφαρμοστέο τμήμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...), εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

A. Επί του παραδεκτού

18. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι αιτιάσεις αυτές δεν είναι προδήλως αβάσιμες με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούουν σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθούν παραδεκτές.

B. Επί της ουσίας

1. Πρόσβαση σε δικαστήριο

19. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο λόγος αναίρεσης του προσφεύγοντος, όπως αυτός διατυπώθηκε, αναφερόταν με τρόπο αόριστο, ασαφή και αποσπασματικό σε μία μόνο παραδοχή της προσβαλλόμενης απόφασης. Εν τούτοις, η εν λόγω απόφαση περιείχε μία σειρά λόγων οι οποίοι, μεμονωμένα ο καθένας ή σε συνδυασμό με τους υπόλοιπους, μπορούσαν να αιτιολογήσουν την εφαρμογή του άρθρου 914 του Αστικού Κώδικα σε βάρος του προσφεύγοντος. Στο δικόγραφο της αίτησής του, ο

προσφεύγων έπρεπε να είχε επισημάνει την αιτιολογία η οποία, κατά την άποψή του, θα είχε επιτρέψει στο εφετείο να αποφανθεί όπως έπραξε. Δεν μπορεί να ζητείται από τον δικαστή του αναιρετικού δικαστηρίου να επαναδιατυπώσει τους λόγους αναίρεσης που ο συντάκτης της αίτησης παρέλειψε να τεκμηριώσει. Συνεπώς, ο προσφεύγων δε στερήθηκε του δικαιώματός του πρόσβασης σε δικαστήριο, διότι η απόρριψη της αίτησής του δεν ήταν το αποτέλεσμα μίας υπερβολικής τυπολατρίας εκ μέρους του Αρείου Πάγου αλλά της προφανούς ανικανότητας του προσφεύγοντος να τεκμηριώσει επαρκώς ακόμα κι έναν μόνο λόγο αναίρεσης.

20. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι όταν ο λόγος αναίρεσης αφορά τη διατύπωση παραπόνου για την έλλειψη αιτιολογίας, ο Άρειος Πάγος έχει την υποχρέωση να τον εξετάζει αυτεπάγγελα. Οι δικαστές του αναιρετικού δικαστηρίου είχαν τη δυνατότητα να διαπιστώσουν, από την ίδια την απόφαση του εφετείου ή από το κείμενο των προτάσεων που κατατέθηκαν ενώπιον του Αρείου Πάγου, τόσο τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης όσο και τους λόγους της προσβαλλόμενης απόφασης και να εξετάσουν αν η αιτιολογία ήταν επαρκής ή όχι.

21. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως αποστολή του να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Η ευθύνη της ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας ανήκει καταρχήν στις εθνικές αρχές και ειδικότερα στα δικαστήρια (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Manibardo κατά Ισπανίας*, αριθ. 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξάλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης συνιστά μία ιδιαίτερη πλευρά, δεν είναι απόλυτο και προσφέρεται σε περιορισμούς, οι οποίοι γίνονται σιωπηρά δεκτοί, ειδικότερα ως προς τους όρους του παραδεκτού μιας προσφυγής, διότι απαιτεί από την ίδια την φύση του μία ρύθμιση από το Κράτος, το οποίο απολαμβάνει ως προς τούτο μιας συγκεκριμένης διακριτικής ευχέρειας. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν θα μπορούσαν να περιορίσουν την ανοικτή πρόσβαση ενός διοικούμενου κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά του σε δικαστήριο να θιγεί στην ίδια την ουσία του. Τέλος, δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1, παρά μόνον αν τείνουν προς θεμιτό σκοπό και αν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1998, § 34, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I).

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επιπλέον ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να θεσπίσουν εφετεία ή αναιρετικά

δικαστήρια (βλέπε, ειδικότερα, *Delcourt κατά Βελγίου*, απόφαση της 17 Ιανουαρίου 1970, §§ 25-26, série A no. 11). Εν τούτοις, αν υπάρχουν τέτοια δικαστήρια, οι εγγυήσεις του άρθρου 6 πρέπει να τηρούνται, ιδίως ως προς την εξασφάλιση στους διαδίκους ενός πραγματικού δικαιώματος πρόσβασης στα δικαστήρια για τις αποφάσεις που σχετίζονται με τα «δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αστικής φύσεως (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας*, 19 Δεκεμβρίου 1997, § 37, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII). Επιπλέον, η συμβατότητα των περιορισμών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της επίδικης διαδικασίας και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο της δίκης που διεξήχθη μέσα στην εθνική έννομη τάξη και ο ρόλος που έπαιξε σε αυτήν το ανώτατο δικαστήριο, αφού οι προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι πιο αυστηρές από εκείνες μιας έφεσης (*Khalfaoui κατά Γαλλίας*, αριθ. 34791/97, CEDH 1999-IX).

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος ότι η ρύθμιση του τύπου της άσκησης μιας προσφυγής στοχεύει στην εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και του σεβασμού, ιδιαίτερα, της αρχής της ασφαλείας του δικαίου. Εν τούτοις, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να αναμένουν ότι οι κανόνες αυτοί θα εφαρμοστούν (*Miragall Escolano και λοιποί κατά Ισπανίας*, αριθ. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, § 33, CEDH 2000-I).

24. Από την απόφαση του Αρείου Πάγου προκύπτει ότι δυνάμει των άρθρων 118 § 4, 566 § 1, 577 § 3 και 578 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ο λόγος αναίρεσης που αφορά την έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας του δικαστηρίου της ουσίας πρέπει να περιλαμβάνει: α) τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης όπως αυτά εκτίθενται από τον αναιρεσείων, β) τη διάταξη σε βάρος της οποίας υποστηρίζεται ότι υπήρξε εκ πλαγίου παραβίαση, γ) το φερόμενο εσφαλμένο συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το δικαστήριο της ουσίας, δ) τα όσα το κατώτερο δικαστήριο δέχθηκε κατ'ουσία, ήτοι τα πραγματικά περιστατικά στα οποία το εν λόγω δικαστήριο στήριξε το συμπέρασμά του ως προς την ουσία της υπόθεσης και ε) την αιτιολογία που έπρεπε να έχει υιοθετήσει η προσβαλλόμενη απόφαση.

25. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων προέβαλε έναν μόνο λόγο αναίρεσης που ελκόταν από την απουσία επαρκούς αιτιολογίας της απόφασης του

εφετείου. Ο προσφεύγων διευκρίνιζε ότι η εν λόγω απόφαση δεν επεσήμαινε πώς και επί ποιας βάσης κατέληγε στο συμπέρασμά του το οποίο ο προσφεύγων παρέθετε ολόκληρο. Ο Άρειος Πάγος, ο οποίος διατηρούσε το αντίγραφο της προσβαλλόμενης απόφασης, έκρινε ότι ο επίδικος λόγος αναίρεσης δεν περιλάμβανε παρά μία αποσπασματική περικοπή μίας εκ των πολλών παραδοχών της απόφασης. Πρόσθεσε ότι η επισήμανση στο δικόγραφο των προαναφερόμενων στοιχείων, και ιδίως των παραδοχών του δικαστηρίου, ήταν αναγκαία για να εξετασθεί αν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης εξιστορούνταν επαρκώς, γεγονός που θα επέτρεπε τον έλεγχο της ορθής εφαρμογής του νόμου και της ορθότητας του διατακτικού της προσβαλλόμενης απόφασης.

26. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο κανόνας που εφάρμοσε το ανώτατο δικαστήριο προκειμένου να αποφανθεί επί του παραδεκτού των επίμαχων λόγων αποτελεί ένα νομολογιακό κατασκευάσμα: δεν απορρέει από μία συγκεκριμένη δικονομική διάταξη αλλά από το συνδυασμό των προαναφερόμενων τεσσάρων άρθρων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Εν συντομία, το ανώτατο δικαστήριο δημιουργεί εν προκειμένω μία προϋπόθεση παραδεκτού που αφορά τη σαφήνεια των λόγων αναίρεσης.

27. Λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών της υπόθεσης και των λόγων στους οποίους στηρίχθηκε ο Άρειος Πάγος για να κηρύξει απαράδεκτη την αίτηση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η παρούσα απόφαση δε διαφέρει σημαντικά από τις αποφάσεις *Λιακοπούλου κατά Ελλάδας* (αριθ. 20627/04, 24 Μαΐου 2006), *Ευσταθίου και λοιποί κατά Ελλάδας* (αριθ. 36998/02, 27 Ιουλίου 2006), *Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδας* (αριθ. 77574/01, 14 Δεκεμβρίου 2006), *Βασιλάκης κατά Ελλάδας* (αριθ. 25145/05, 17 Ιανουαρίου 2008) και *Κοσκινά και λοιποί κατά Ελλάδας* (αριθ. 2602/06, 21 Φεβρουαρίου 2008). Σε αυτές τις υποθέσεις το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός, σε ό,τι αφορά τον Άρειο Πάγο, ότι κήρυξε απαράδεκτο ένα λόγο αναίρεσης για τον λόγο ότι ο προσφεύγων δεν είχε διευκρινίσει στο δικόγραφο της αίτησής του τις πραγματικές συνθήκες στις οποίες στηρίχθηκε το εφετείο για να εκδώσει την απόφασή του, αποτελούσε μία υπερβολικά τυπολατρική προσέγγιση η οποία δεν ήταν ανάλογη προς τον σκοπό της εγγύησης της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

28. Στην παρούσα υπόθεση, το ουσιώδες μέρος της δίκης ενώπιον των δικαστηρίων της ουσίας αφορούσε την πραγματική ή όχι ύπαρξη της εταιρίας της οποίας εκπρόσωπος θεωρείτο ο προσφεύγων και τη γνώση της κατάστασης από

αυτόν. Ο μόνος λόγος αναίρεσης του προσφεύγοντος αφορούσε ομοίως αυτό το ζήτημα. Το Δικαστήριο δεν αντιλαμβάνεται πώς η αναπαραγωγή στην αίτηση αναίρεσης των πραγματικών περιστατικών της επίμαχης υπόθεσης και όλων των παραδοχών της απόφασης του εφετείου θα είχε επιτρέψει στον Άρειο Πάγο να εξετάσει την αιτίαση του προσφεύγοντος βάσει της οποίας η εν λόγω απόφαση έπασχε από έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας. Ο Άρειος Πάγος, έχοντας στη διάθεσή του όλα τα αναγκαία στοιχεία για τη διαμόρφωση άποψης, και δεδομένου ότι τα πραγματικά περιστατικά ήταν απλά, θα μπορούσε να έχει εξακριβώσει αν η απόφαση του εφετείου ήταν ή όχι επαρκώς αιτιολογημένη χωρίς ο προσφεύγων να πρέπει να προτείνει την κατά την άποψή του ενδεδειγμένη αιτιολογία.

29. Υπό το φως των προηγούμενων συλλογισμών, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω ο περιορισμός του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο που επέβαλε ο Άρειος Πάγος δεν ήταν ανάλογος προς τον σκοπό της εγγύησης της νομικής ασφάλειας και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

30. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης ως προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο.

2. Λογική προθεσμία

31. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 19 Απριλίου 1999, με την κατάθεση της αγωγής του E.M. ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας, και περατώθηκε στις 30 Απριλίου 2007, με την απόφαση αριθ. 939/2007 του Αρείου Πάγου. Διήρκεσε επομένως πάνω από οκτώ έτη για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

32. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας δεν υπερέβη τη λογική προθεσμία διότι αυτό έπρεπε να εκδώσει δύο αποφάσεις, να εξετάσει μάρτυρες και να αναβάλει τη συζήτηση τρεις φορές με αίτημα του προσφεύγοντος. Ως προς τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του εφετείου και του Αρείου Πάγου, δύο έτη και τέσσερις μήνες και ένα έτος και τέσσερις μήνες αντίστοιχα, αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολική.

33. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η συνολική διάρκεια της διαδικασίας ήταν υπερβολική, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του γεγονότος ότι είναι αρμοδιότητα των δικαστικών αρχών να ορίζουν δικασίμους σε κοντινές ημερομηνίες μετά από αναβολές.

34. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μίας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, την συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμοδίων αρχών, καθώς και της σημασίας της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

35. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας διήρκεσε περίπου τέσσερα έτη. Ειδικότερα, μία περίοδος περίπου τριών ετών μεσολάβησε μεταξύ 31 Μαΐου 2000, ημερομηνία της προδικαστικής απόφασης, και 7 Απριλίου 2003, ημερομηνία κατά την οποία το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του επί της ουσίας. Η πρώτη αναβολή, που ζητήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2000, δεν είχε κανέναν αξιοσημείωτο αντίκτυπο επί της διάρκειας έως το στάδιο της προδικαστικής απόφασης. Ο προσφεύγων ζήτησε και άλλη αναβολή, στις 26 Σεπτεμβρίου 2001, αίτημα το οποίο έγινε δεκτό. Το Δικαστήριο σημειώνει ωστόσο ότι, κατόπιν αυτής της αναβολής, νέα δικάσιμος ορίστηκε για τις 15 Νοεμβρίου 2002, ήτοι ένα έτος αργότερα. Σε ό,τι αφορά το εφετείο, εξέδωσε την απόφασή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2004, αλλά ο προσφεύγων έπρεπε να περιμένει έως τις 11 Οκτωβρίου 2005, ήτοι δεκατρείς μήνες και οκτώ ημέρες, για την καθαρογραφή της απόφασης, προκειμένου να ασκήσει αίτηση αναίρεσης.

36. Ωστόσο, τέτοιες καθυστερήσεις δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να θεωρηθούν συμβατές με την «λογική προθεσμία» του άρθρου 6 § 1. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση αυτής της διάταξης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

37. Ο προσφεύγων παραπονείται για το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα δικαστήριο στο οποίο να μπορεί κανείς να απευθυνθεί για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας και για την επικαλούμενη προσβολή του δικαιώματός του πρόσβασης σε δικαστήριο. Επικαλείται το άρθρο 13 της Σύμβασης το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των.»

38. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 13 δεν έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση διότι, κατά την άποψή της, δεν υπήρξε υπέρβαση της «λογικής προθεσμίας».

A. Επί του παραδεκτού

39. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

40. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 εγγυάται μία πραγματική προσφυγή ενώπιον εθνικού δικαστηρίου που να επιτρέπει τη διατύπωση παραπόνου για μία παραγνώριση της υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται από το άρθρο 6 § 1, να εκδικάζονται οι υποθέσεις μέσα σε λογική προθεσμία (βλέπε *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], no. 30210/96, § 156, CEDH 2000-XI).

41. Επιπλέον, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσέφερε στους ενδιαφερόμενους μία πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να προβάλουν τις αιτιάσεις τους κατά της διάρκειας μιας διαδικασίας (*Φραγγαλέξη κατά Ελλάδας*, αριθ. 18830/03, 9 Ιουνίου 2005, §§ 18-23). Το Δικαστήριο δεν διακρίνει εν προκειμένω κανένα λόγο για να παρακάμψει την νομολογία αυτή, πολύ περισσότερο αφού η Κυβέρνηση δεν βεβαιώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη έχει αποκτήσει εν τω μεταξύ μία τέτοια προσφυγή.

42. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω της απουσίας στο εθνικό δίκαιο μιας προσφυγής που θα επέτρεπε στον προσφεύγοντα να επιτύχει την κύρωση του δικαιώματός του να

δικαστεί η υπόθεσή του μέσα σε λογική προθεσμία, με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

2. Πρόσβαση σε δικαστήριο

43. Στο μέτρο που ο προσφεύγων παραπονείται για την απουσία πραγματικής προσφυγής για να εγείρει την προσβολή του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι λαμβανομένων υπόψη των εν λόγω συλλογισμών σχετικά με το άρθρο 6 § 1, δεν είναι αναγκαίο να τοποθετηθεί, επιπλέον, στο πεδίο του άρθρου 13. Οι απαιτήσεις του τελευταίου είναι πράγματι λιγότερο αυστηρές από εκείνες του άρθρου 6 § 1 και απορροφούνται από αυτές εν προκειμένω (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Sporrong et Lönnroth κατά Σουηδίας*, απόφαση της 23 Σεπτεμβρίου 1982, § 88, série A no. 52).

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

44. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

45. Ο προσφεύγων αξιώνει το ποσό των 20.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω των παραβιάσεων των άρθρων 6 § 1 και 13 της Σύμβασης.

46. Η Κυβέρνηση θεωρεί υπερβολικό το αιτούμενο ποσό. Εκτιμά ότι το ποσό ενδεχόμενης αποζημίωσης για ηθική βλάβη δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.000 ευρώ.

47. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι διαπίστωσε μία διπλή παραβίαση του άρθρου 6 § 1 και μία παραβίαση του άρθρου 13. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, επιδικάζει στον προσφεύγοντα 8.000 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

48. Για έξοδα και δικαστική δαπάνη για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων ζητεί το ποσό των 2.000 ευρώ.

49. Η Κυβέρνηση θεωρεί το αιτούμενο ποσό υπερβολικό και μη αιτιολογημένο. Επικαλούμενη την προαναφερόμενη υπόθεση *Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδας*, δηλώνει έτοιμη να καταβάλει 500 ευρώ για την αιτία αυτή.

50. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι αντίθετα με την απόφαση *Ζουμπουλίδης*, ο προσφεύγων προσκομίζει μία απόδειξη αμοιβής όπου αναγράφεται ολόκληρο το αιτούμενο ποσό. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του, των κριτηρίων επί του ζητήματος και του αριθμού των παραβιάσεων που διαπιστώθηκαν, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει ολόκληρο το αιτούμενο ποσό, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

51. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σε ό,τι αφορά το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σε ό,τι αφορά τη διάρκεια της διαδικασίας.
4. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, λόγω απουσίας πραγματικής προσφυγής για την προβολή παραπόνου για τη διάρκεια της διαδικασίας.

5. *Αποφαίνεται* ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί επί της αιτίασης της σχετικής με την απουσία πραγματικής προσφυγής για την προβολή της προσβολής του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο.

6. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:

i) 8.000 (οκτώ χιλιάδες) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για ηθική βλάβη,

ii) 2.000 (δύο χιλιάδες) ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τον προσφεύγοντα, για έξοδα και δικαστική δαπάνη.

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

7. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 15 Οκτωβρίου 2009, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

André Wampach

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 24 Νοεμβρίου 2009.

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος